

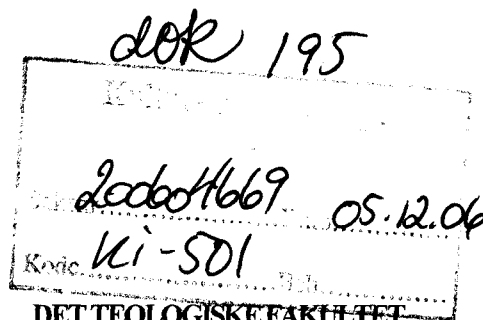

UNIVERSITETET I OSLO

KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENTET
KIRKEAVDELINGEN
POSTBOKS 8030 DEP
0030 OSLO

Deres ref.: 2006/2706 Ki
Vår ref.: 06/6288/dmn/008

Oslo, 1. desember 2006

DET TEOLOGISKE FAKULTET

Postboks 1023, Blindern
N-0315 Oslo

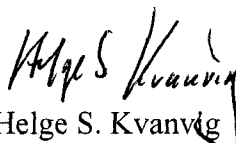
Besøksadresse:
Domus Theologica
Blindernveien 9

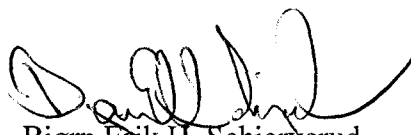
Telefon: + 47 - 22 85 03 00
Telefaks: + 47 - 22 85 03 01

NOU 2006: 2 Staten og Den norske kirke – Høringsuttalelse

Det teologiske fakultet har på styremøte 27. november 2006 behandlet NOU 2006: 2 Staten og Den norske kirke ut fra departementets brev av 24. april 2006. Fakultetets høringssvar har to deler, hvor den første delen omhandler vesentlige forhold til forståelse av relasjonen stat – kirke, og den andre delen besvarer seks av de spørsmål som konkret ble stilt av departementet. Den første delen ble enstemmig vedtatt, i den andre delen var det et mindretall til spørsmålene 2 og 3.

Med hilsen

Helge S. Kvanvåg
Dekan

Bjørn Erik H. Schjerverud
Fung. fakultetsdirektør

Høringsuttalelse

*til NOU 2006: 2, Staten og Den norske kirke.
Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo*

Fakultetet viser til høringsbrev fra Statsråden av april 2006 med medfølgende spørreskjema. Stat-kirke problematikken berører mange og omfattende forhold. Fakultetet mener at flere momenter enn det som er kommet frem i det offentlige utredningsarbeide må tenkes med til forståelse av relasjonen staten og Den norske kirke. Høringssvaret er derfor delt i to deler.

I del 1 av fakultetets høringssvar belyses en rekke utfordringer som er avgjørende for saken og som fakultetet mener bør legges til grunn for den videre refleksjon om kirkens relasjon til staten i Norge. I del 2 vil vi gå inn på de konkrete spørsmålene som er angitt i departementets spørreskjema.

Høringsuttalelsen er konsentrert om de forhold hvor fakultetet har særskilt kompetanse og som fakultetet mener er avgjørende til forståelsen av de anførte utfordringer.

Del 1

Vesentlige forhold til forståelse av relasjonen kirke-stat i Norge

Fakultetet vil drøfte på den ene side forhold av allmenn art: *tros- og livssynsfrihet i Norge og religionenes plass og rolle i det offentlige rom* (del 1.1, 1.2 og tildels 1.5). På den annen side særskilte forhold som knytter seg til Den norske kirkes selvforståelse og identitet: *forståelsen av kirken, makt i kirken og kirkeordningen og profesjonsstudiet i teologi* (del 1.3-1.5) På denne bakgrunn vil uttalelsen i det følgende gå særlig inn på følgende punkter:

- 1.1 Tros- og livssynsfriheten i Norge
- 1.2 Religionenes plass og rolle i det offentlige rom
- 1.3 Forståelsen av kirken
- 1.4 Makt i kirken
- 1.5 Kirkeordningen og profesjonsstudiet i teologi

1.1 Tros- og livssynsfriheten i Norge

Både i innstillingen *Samme kirke – ny ordning*, fra et utvalg oppnevnt av Kirkerådet og fremlagt 2002 og i NOU 2006: 2, fremholdes viktigheten av å sikre tros- og livssynsfriheten/religionsfriheten i Norge.

Liksom i fakultetets høringssvar til Kirkerådet vedrørende *Samme kirke – ny ordning* vil fakultetet også overfor NOU 2006: 2 understreke det fortjenestefulle ved det alvor

som legges i understrekningen av tros- og livssynsfriheten som fundamental rettighet. Prinsippet om full tanke-, tros- og livssynsfrihet, forstått som en universell rettighet, kom med i den norske grunnloven fra 1964. Det er all grunn til stadig årvåkenhet og bevissthet om individets rett til både å ha den tro man ønsker, til å gi uttrykk for denne både privat og offentlig, til å dyrke sin religion alene eller sammen med andre samt individets rett til å skifte religion. Det er viktig å sikre at ingen blir diskriminert i denne sammenheng.

Fakultetet merker seg at utvalget bak utredningen er samstemt i at en statskirkeordning i seg selv ikke behøver å være i strid med de rettslige krav til tros- og livssynsfrihet, og at dagens norske statskirkeordning neppe er det, selv om den innebærer at Den norske kirke i visse henseender er favorisert.

Det forhold at statskirken har vært og fortsatt er folkets viktigste premissleverandør til religiøs identitet og praksis, er en saklig grunn for at Den norske kirke, uavhengig av hvordan dens forhold til staten organiseres, fortsatt vil fremstå som tilgodesett i det offentlige Norge. – Dette vil særlig gjelde ved markering av høytider, helligdager og særskilte nasjonale fest- og merkedager. I betydelig grad må Den norske kirke gå inn i denne rolle med bevissthet om å være representativ, først og fremst for andre kristne kirker og tradisjoner, men også for andre religioner og verdibaserte livssyn. Fakultetet ønsker å tydeliggjøre at dette ikke er å særbehandle Den norske kirke på *usaklig* grunnlag, snarere er grunnlaget her *saklig*. En slik særstilling kommer derfor ikke i konflikt med prinsippene og tros- og livssynsfrihet. På dette punkt støtter fakultetet utredningen (NOU 2006: 2, s. 71).

Til tross for at dagens statskirkeordning ikke er i strid med de rettslige krav til tros- og livssynsfriheten, samt at en saklig begrunnet forskjellsbehandling kan videreføres uten å bryte med samme rettslige krav, ser fakultetet at dette kan være problematisk sett i lys av den internasjonale utvikling i spørsmålet om hvordan prinsippet om tros- og livssynsfriheten skal forstås. I lys av denne utvikling, hvor prinsippet om tros- og livssynsfriheten tolkes mer omfattende, kan statskirkeordningen utgjøre en «betydelig utfordring» (NOU 2006: 2, s. 73). Fakultetet vil understreke at denne utfordring må tas alvorlig.

Samtidig er det maktpåliggende for fakultetet å bidra til ytterligere refleksjon over statens rolle i forhold til religionene og dette forholds betydning for tros- og livssynsfriheten. Fakultetet vil i det videre påpeke at denne tematikken ikke kan reduseres til et rettighetsspørsmål, men at også statens ansvar for det offentlige rom med henblikk på religion, tilsvarende må tenkes med. Borgernes rettigheter henger uløselig sammen med statens forpliktelser.

1.2 Religionenes plass og rolle i det offentlige rom

1.2.1 Felles anliggende, felles ansvar

Norge er i dag i økende grad et flerkulturelt og flerreligiøst samfunn. Dette er en ny utfordring for samfunnet og fordrer en gjennomtenkning av hvilken plass og rolle religionen skal ha i det offentlige rom. Med dette mer generelle spørsmål er Den norske kirke som *statskirke* tilsvarende tematisert. Rekkefølgen i denne sammenheng er imidlertid ikke uvesentlig. Det mer grunnleggende spørsmål om religionens plass i det offentlige rom løses ikke ved bare å avklare hvilken relasjon Den norske kirke skal ha til staten i fremtiden. Endringer av denne relasjon kan imidlertid ha viktige implikasjoner for hvordan det tenkes om religionens rolle i det offentlige rom.

I vår tradisjon har den kristne tro hatt en særstilling i kraft av at den har vært dominerende. Etter alt å dømme vil den fortsatt ha en særstilling, selv om relasjonen til staten skulle endres, fordi den tydelig representerer flertallets religion i det offentlige rom. Dette er ikke og hjemler slett ikke noen form for negativ diskriminering av andre trosretninger eller religioner, men bidrar til å fastholde at religion hører hjemme i det offentlige liv, samtidig som religion også innebærer individuell tilhørighet.

Den ovenfor anførte endring av samfunnet til et mer flerkulturelt og flerreligiøst samfunn, er en utvikling Norge deler med de fleste vestlige land. Likevel har Norge vært av de land som har forvaltet religionen på en særskilt måte ved at vi har hatt en *statens religion*. Dersom denne historie ikke tenkes med når dagens utfordringer vedr. religionen i samfunnet tematiseres, er faren stor for at man blir både historie- og kontekstløs og i liten grad makter å fremme alternativer som ivaretar vesentlige aspekter ved norsk kultur- og samfunnsliv.

Gjennom 1000 år har kristendommen i ulike skikkelser vært dominerende for menneskers religiøse liv i Norge. Det er kollektive bevissthetsstrukturer som slik har nedfelt seg gjennom denne perioden, bevissthetsstrukturer av stor verdi da de er knyttet til identitet og tilhørighet. De fleste nordmenns liv er fortsatt på avgjørende måter relatert til Den norske kirke som *folkekirke* gjennom de sentrale øyeblikk av livet, ved fødsel, konfirmasjon, vigsel og død. – I debatten om statskirke er det grunn til å peke på at relasjonen mellom *kirke og folk* er mer grunnleggende og er viktigere enn relasjonen mellom *kirke og stat*, at den oppgave statens kirkestyre er satt til å forvalte, i dette perspektiv, er å legge til rette for at relasjonen mellom kirke og folk på best mulig vis kan ivaretas.

En kristen forankring og mentalitet er utviklet gjennom århundrer, uavhengig av enkeltindividets kirkelige aktivitetsnivå, en utvikling som vel å merke ikke har skjedd friksjonsfritt. Dette har skjedd fordi kirken har vært privilegert statsreligion, med statens støtte og som statlig aktør har den fortrenget annen spiritualitet.

Spørsmålet i dag retter seg både til stat og kirke, til staten reises spørsmålet: i hvilken grad må religiøsitet tenkes som del av ethvert samfunns liv, og i hvilken grad må derfor, konkret i Norge, kirkens rolle og plass være et offentlig anliggende? Til kirken knytter spørsmålet seg mer til det ansvar kirken har til å opprettholde og videreføre en religiøs praksis, som gjennom århundrer har fått hegemonisk status, slik at ikke folket mister det religiøse språket kirken har gitt dem og mennesker blir språkløse.

Fakultetet ønsker med dette å understreke at debatten om religionens plass i det offentlige rom, og ikke minst ansvaret for religionene i det offentlige rom, ikke kan nivelleres til interessekonflikter eller overtas av interessegrupper. Dette er et felles anliggende for det norske samfunn.

1.2.2 Religion og ansvarlighet i det offentlige rom

Uttrykket «religion i det offentlige rom» rommer mer enn «det offisielle» og det nasjonale, mer enn høytider, helligdager og særskilte nasjonale fest- og merkedager (jf. pkt 1.1 ovenfor og argumentasjonen om særbehandling på saklig grunnlag). I uttrykket rommes også det kulturelle fellesrom som er med og setter sitt preg på tenke- og væremåte både nasjonalt, regionalt og lokalt.

Den måte staten har forvaltet sitt religionsvesen på har tillatt at Den norske kirke har fått være et legitimt religiøst uttrykk i det offentlige rom. – Denne ordning har også gjort det mulig for kirken å være et kritisk talerør overfor norske politiske myndigheter, selv om dette ikke har skjedd friksjonsfritt. Noen av de konkrete forhold som her kan nevnes er i det seneste spørsmål om kirkeasyl, olje- og gassutvinning.

På de store kulturelle fellesarenaer har det i løpet av kort tid skjedd betydelige endringer når det gjelder religiøst eller kirkelig nærvær. Sterke krefter ønsker å legge restriksjoner på positive uttrykk for religiøsitet, hva enten de ytrer seg i skrift eller tale eller ved å bære religiøse symbol. Slike krefter ønsket for eksempel å hindre at bønnerop kunne lyde fra moskéen i Oslo eller for den saks skyld at kirkeklokker lyder på søndag formiddag. Der religiøsitet kommer til uttrykk, er det gjerne i spesielle medier eller nisjer som er med på å definere religion som en særinteresse for forskjellige subkulturer. Denne utvikling synes drevet frem av kulturelle endringsprosesser som statskirkeordningen trolig verken har fremmet eller hemmet. Slik fakultetet ser det er det viktig at religiøse ytringer ikke begrenses til privatsfæren, men får gi seg uttrykk offentlig, og dermed også ha regnskapsplikt offentlig, inngå i offentlig debatt.

På regionalt og lokalt nivå fortøner det religiøse bildet seg ofte annerledes. Særlig påtakelig er det kirkelige nærvær i lokalsamfunnene og dermed i menneskers hverdag. Den norske kirke kan med god rett kalles en «kommunekirke», den er stedlig, lokalt forkankret, det er den mennesker møter når de møter «kirken». Folkets religiøse identitet knytter seg i overveiende grad til sitt lokale kirkebygg, sin lokale kirkegård og gjerne til en særskilt prest eller kirkelig ansatt man har møtt. Det er viktig å se at kirken i det offentlige rom i sin alminnelighet, i stor grad handler om en lokal og stedlig relasjon og en tilsvarende lokal og stedlig forankret identitet. – Dette er et fellesrom som i stor grad er uendret i enkeltindivids hverdag til tross for at Norge blir et stadig mer flerkulturelt og -religiøst samfunn.

Det er imidlertid all grunn til å understreke at kirkens og kirkemedlemmenes legitime rett til å ytre religiøse standpunkter og religiøst begrunnet etikk i det offentlige, ikke er noe som prinsipielt er sikret gjennom *statskirken* som sådan. Det er her tilstrekkelig å vise til Danmark hvor statskirkelighet i det senere har vært brukt til å legge bånd på forkynnelsen. Vi viser her eksplisitt til den danske debatten om toregimentslæren og særskilt til debatten om asylspørsmålet og Irak-krigen. I denne debatten har det fra politisk hold på den ene side vært øvet press for at forkynnelsen ikke skulle berøre slike spørsmål og på den annen side har det forhold at geistlig betjening er statlig ansatte vært brukt som argument til å forvente lojalitet/taushet overfor de danske myndigheters politikk.

En slik kontrollvilje overfor statskirkelig forkynnelse, og for den saks skyld overfor alle former for religiøs forkynnelse, vil kunne skape grobunn for subkulturer der en kan tale «fritt», dvs. uten å stå til ansvar overfor andre enn dem som tilhører subkulturen. En følge av dette er at det synes vanskelig eller problematisk å håndtere positive religiøse uttrykk i det offentlige rom, og at dette er noe man i høyden ønsker isolert til kirken eller moskeen.

Det fakultetet her særlig ser som problematisk, er en utvikling hvor forkynnelsen på dette vis skyves ut av det offentlige rom og dermed de facto undras offentlig ansvar. Når forkynnelsen isoleres til kirken eller moskeen blir den ikke regnskapspliktig overfor fellesskapet.

Nettopp i lys av den internasjonale debatt om religionens rolle i det politiske liv, og en gryende erkjennelse av dette forhold i en rekke land, jf. debatten i England og Tyskland, er det grunn til å advare mot en slik strategi. Dette anliggende har også følger for utdannelsen av prester og religiøse ledere, det vil vi komme tilbake til nedenfor.

1.2.3 Behovet for helhetlig refleksjon

For å avgrense sin oppgave fremholder utvalget at det er utenfor dets mandat å utrede premisser og innhold i en helhetlig statlig tros- og livssynspolitikk. Videre fremholder utvalget at dette må avklares *etter* at statskirkespørsmålet har funnet sin avklaring. Utvalget har på den ene side rett i at dette er et så stort spørsmål at det må utredes separat. På den annen side er det nettopp statens tros- og livssynspolitikk som tematiseres når man i Norge tematiserer statskirkespørsmålet. Ovenfor har vi påpekt at den folkekirke som statskirken har muliggjort i Norge, har vært og fortsatt er folkets viktigste premissleverandør til religiøs identitet og praksis. – Å endre eller fjerne deler av hva som i dag er statens religionspolitikk, ved å endre statens forhold til kirken, er nettopp på fundamentalt vis å gå inn, gjøre endringer i og legge videre premisser for statens tros- og livssynspolitikk. Samtidig som fakultetet ser behovet for oppgaveavgrensning, mener fakultetet at denne avgrensning er problematisk.

Fakultetet mener at debatten om kirkens relasjon til staten i vidt liten grad har tematisert religionens plass i det offentlige rom. Det forblir uavklart hvordan religion skal fremstå i det offentlige rom dersom statskirken oppheves.

1.3 Forståelsen av kirken

Den kirkelige debatten om kirkeordning kan ofte virke tilslørende. Det gjelder især omgangen med begrepet "folkekirke". De fleste som tar del i debatten, ønsker å videreføre «folkekirken». Men bruken av begrepet varierer sterkt. Folkekirken kan forstås som kirkens ansvar og forpliktelse overfor folket, eller som kirkens omgivelse og misjonsoppdrag, med kirken som en ekstern aktør i forhold til folket. Andre framhever en «bekjennelseskirke» basert på individuell omvendelse som den eneste sanne kirken, og anser dermed lett folkekirken som en trussel mot kirkens egenart. Andre igjen knytter begrepet "folkekirke" tettere til det etniske og nasjonale, hvilket man så et ekstremt eksempel på i Tyskland under nasjonalsosialismen.

Til forskjell fra disse måtene å tenke på vil Det teologiske fakultet framheve folkekirken som folkets kirke, det vil si en kirke for de i Norge, uansett herkomst eller bakgrunn, som gjennom dåpen har tilhørighet til den kirken som har vært med på å prege det norske samfunnet gjennom århundrer.

En slik form for inkluderende tenkning åpner for en forståelse av folkekirken som ikke skiller skarpt mellom «verden» og «kirke», og der kirken ikke kan forstås som kirke uten verden. Natur, kultur og menneskeliv forstås som noe kirken har og er del i på linje med den øvrige verden. Her holder man troen på Gud som skaper og gjenløser sammen, slik at kirken har en sosial legemlighet som nettopp består av alminnelige menneskers legemlighet som fellesskapsvesener.

Fakultetet vil argumentere for at Den norske kirke skal forstås som folkekirke i denne betydning. Denne forståelse ivaretar folkekirken som folkets kirke og den kan dermed være medleverandør av religiøst språk til samfunnet i den forstand som er anført ovenfor. Uansett hvilken organisering av forholdet mellom stat og kirke som kommer ut av den pågående utredningsprosess, er det etter fakultetets oppfatning vesentlig at folket som gjennom generasjoner har kjent tilhørighet til kirken, ikke må oppleve at enkelte aktivister eller pressgrupper i kirken tar med seg Den norske kirke og etterlater store deler av folket uten sin kirke. Mange sider av debatten om kirkens organisering er på direkte og indirekte vis relatert til denne spenning.

Den åpne og inkluderende religionspraksis som folkekirken har kommet til å representere i vårt land, er det avgjørende å holde fast ved og videreføre.

1.3.1 Kirkeordning og kirkelig demokrati

NOU 2006:2 (s. 35ff.) går på en utførlig og opplysende måte inn på hovedtrekk ved en luthersk kirkeforståelse i henhold til bekjennelsesskriftet Confessio Augustana (CA) fra 1530. Ut fra artikkel VII i CA er det den rene forkynnelse av evangeliet og bruken av dåp og nattverd i samsvar med evangeliet som konstituerer kirken. En slik kirkeforståelse gjelder både for kirken på lokalplan og for den universelle kirke. Denne kirkedefinisjon avstår fra å foreskrive en bestemt kirkeordning, men åpner for ulike måter å ivareta det oppdrag som konstituerer kirken som en sann Jesu Kristi kirke. Kirkeordning og måten å organisere forholdet til staten på reguleres her ut fra prinsippet om hensiktsmessighet. Karakter av bekjennelsesspørsmål får kirkeordningssaker først når de som lære eller praksis truer evangeliet og det menneskesyn evangeliet målbærer. En slik organisasjonsmessige åpenhet er et særkjenne for lutherdommen. Nettopp fordi den lutherske tenkning er åpen i disse spørsmål, er mye overlatt til forstandig skjønn.

Selv om den lutherske tradisjon er åpen hva angår organiseringen av kirken, er utviklingen av et kirkelig demokrati etter fakultetets oppfatning en naturlig følge av en luthersk kristendomsforståelse. Trass i en kirkepolitisk ramme preget av sterk styring ovenfra, har også demokratiske prinsipper spilt en viktig rolle i luthersk tradisjon. Viktige eksempler på dette er den tidligste fasen av den tyske reformasjonsbevegelsen på 1520-tallet, Haugerørsla i Norge i første halvdel av 1800-tallet og den videre utviklingen av lekmannsbevegelsen senere på 1800-tallet. Demokratiske prinsipper er blant annet forankret i tanken om det allmenne prestedømme og i den rett og plikt enhver kristen har til å utøve eget skjønn.

I dagens situasjon er det likevel grunn til å hevde at demokratiske prinsipper blir dårlig ivaretatt innen den rådsstrukturen som møysommelig er bygd opp i kirkelig sammenheng i Norge. Rådsstrukturen var bygd opp for å ivareta innflytelsen fra lekfolket, d.v.s. folk flest, innen kirken, og den kunne i teorien også ha fungert slik. Den meget lave prosentvise deltakelsen i valg til kirkelige organer gjør likevel at det kirkelige rådssystemet fungerer svært lite demokratisk i forhold til det opplandet av kirkemedlemmer det er satt til å representere. Et ferskt eksempel på dette er behandlingen av NOU 2006: 2 med tilhørende høringsbrev i Den norske kirkes høyeste organ – Kirkemøtet – i november 2006. Mens et klart flertall både av

kirkelige høringsinstanser på grasrotplan og av kirkemedlemmer individuelt i meningsmålinger støttet én modell i høringsarbeidet, talte og stemte et overveldende flertall av kirkemøtedelegatene for en helt annen modell, – uten at det påfallende spriket mellom kirkelig grasrot og kirkelig styringselite i særlig grad ble tematisert og diskutert som noe problem.

Det kirkelige demokratiunderskuddet henger uten tvil sammen med måten kirkelige valg organiseres på. De bør trolig arrangeres mer i likhet med andre offentlige valg i Norge. Den oppsiktsmessig høye valgdeltakelse man fikk i Hamar ved menighetsrådsvalgene i 2001, hvor alternative former for tilgjengelighet ble prøvd ut i selve valget, viser at dette kan være en rett vei å gå. I mange sammenhenger savnes også utviklingen av en mer demokratisk kultur innen religiøse kretser, med en velfungerende kirkelig offentlighet der ulike meninger brytes i en gjensidig forpliktende samtale.

1.3.2 Det kirkelige embetets myndighet, plass og rolle

Når det er sagt at kirken defineres ut fra forkynnelsen av evangeliet og forvaltningen av sakramentene, er det på den ene side sagt at det geistlige embetet som stand ikke bestemmer kirkens vesen. I markeringen av at kirken er forsamlingen av alle troende, uttrykkes en avgrensning mot enhver kirketenkning som baserer seg på teorien om et prinsipielt begrunnet, kvalitativt skille mellom geistlighet og lekfolk.

På den annen side spiller også det kirkelige embete en nødvendig rolle i en luthersk kirkeforståelse. Presten er etter luthersk lære ikke bare en del av og på linje med forsamlingen av de troende. Som bærer av det geistlige embete står hun eller han samtidig også overfor forsamlingen av de troende, og ivaretar forkynnelsen av evangeliet og forvaltningen av sakramentene som noe som kommer utenfra til de troende.

Fakultetet vil peke på to implikasjoner av en slik tenkning om det kirkelige embetet:

1. Presteskapets relative selvstendighet

Fordi presteskapet i kraft av sin tjeneste står overfor menigheten, er satt til å forvalte kirkens budskap og er bundet av dette, er det viktig å ivareta og føre videre den relative selvstendighet presteskapet i dag har i vår lutherske kirke i Norge. Tjenesten med evangeliet og sakramentene er ifølge luthersk lære innstiftet av Gud, og er dermed ikke avledet av kirken eller av det alminnelige prestedømme, den er en realitet som er «forut for» kirken. Talen om kirken som

forsamlingen av alle troende forutsetter embetets funksjon, der evangeliet bringes inn utenfra.

Teologisk sett bør presteskapet dermed ikke underordnes det alminnelige prestedømme i den forstand at det underlegges lekfolket og rådsstrukturen, konkret: menighetsråd og fellesråd. Dette ville kunne tilsløre evangeliets utenfra-karakter. Som kalt av Gud og mennesker må prestens selvstendighet overfor menigheten sikres. – Tanken om prestens relative selvstendighet henger på det nærmeste sammen med prestens tilsynsoppgave og tilsynsmyndighet, en oppgave som i vår tradisjon på særlig måte er knyttet til biskopen, men som også springer ut av de grunnleggende prestelige funksjonene.

Det er på den annen side viktig at presteskapets relative selvstendighet heller ikke reduseres i forhold til bispeembetet. Det er, etter luthersk tradisjon, ingen kvalitative forskjeller innen embetet, biskop og prest utøver teologisk sett nøyaktig samme geistlige tjeneste.

Fakultet etterlyser også en nærmere diskusjon av spørsmålet om forvaltningsmyndighet knyttet til det kirkelige embete. Den utvikling som har skjedd de seneste år, hvor mye forvaltningsmyndighet er flyttet over fra prest til rådsstruktur, bør evalueres før den eventuelt bygges videre ut. – Kirkemøtets svært begrensede myndighet i forhold til presteskapet, ved at det fastsetter liturgiene og tilhørende regelverkpålegg om tjenesteutøvelse, bør fastholdes.

Fakultetet kan ikke tilrå endringer av dagens bestemmelser om presteskapets rolle i forhold til rådsstruktur og i forhold til bispeembete uten at presteskapets relative selvstendighet er sikret. Fakultetet kan ikke se at dette hensynet er ivaretatt gjennom de endringer NOU 2006: 2 drøfter og foreslår. Det er meget viktig at disse forhold klargjøres i nær fremtid.

2. Spørsmålet om geistlig tilsettingsmyndighet og arbeidsgiveransvar

En tilsvarende argumentasjon som er anført ovenfor i pkt. 1, er også viktig å gjøre gjeldende i spørsmålet om geistlig tilsetting. Den geistlige embetslinje har vært forankret i departementet/Kongens kirkestyre og har som sådan, gjennom tilsettinger og arbeidsgiveransvar, på alle nivåer vært sikret en relativ selvstendighet i forhold til rådsstrukturen. Den måte denne ordning har blitt forvaltet på – ikke minst gjennom bispeutnevnelser – har bidratt til at folkekirken i stor bredde har blitt representert i presteskap og bispekollegium. Ved et skille

mellom stat og kirke er det avgjørende at embetslinjen gis en utforming og forankring som gjør det mulig å videreføre denne bredde. Hvorvidt opprettelsen av et «kirkelig organ» for tilsetninger vil sikre dette, avhenger av organets sammensetning og utforming for øvrig. – Et problem her er igjen den mangelfullt utviklede demokratiske kultur i Den norske kirke. Det er f.eks. uklart om det kirkelige demokrati, slik det nå fungerer, vil kunne sikre en «bred nominasjon av kandidater» (NOU 2006: 2, s. 97) til bispeembetet. Samtidig er det heller ikke sikkert at alle utfordringene lar seg løse ved en perfektjonering av det kirkelige demokrati. Faren ville fortsatt være at hensynet til en viss selvstendighet for embetslinjen lett kunne bli skjøvet til side. Selv om rådsdemokratiet skulle ha den aller største demokratisk legitimitet, ville det være prinsipielt nødvendig å gi instanser i embetslinjen innflytelse over de faktiske tilsettingsvedtak.

Når det gjelder tilsettingsmyndighet for geistlige stillinger, er det nødvendig å supplere et linje-synspunkt med et nivå-synspunkt. Til en viss grad kan en linjes uavhengighet styrkes ved at alle tilsetninger skjer på et (eller flere) nivå over det nivå det tilsettes til. – Den mest betenkelige av alle ordninger vil være den der utnevninger til alle embetene forestås av rådsorganet på samme nivå, menighetsprest av menighetsråd, prost av prostiråd, biskop av bispedømmeråd.

Fakultetet stiller seg på denne bakgrunn også kritisk til at tilsettingsmyndighet og arbeidsgiveransvar for presteskap overføres til fellesrådet, jf. forslag i utredningen (NOU 2006: 2, s. 97), eller til en ny mellommenhet på prostinivå (NOU 2006: 2, s. 107). I det første tilfelle vil embetslinjens medansvar for tilsetninger bli skadelidende, i det andre vil myndigheten ligge for nær den stilling det skal tilsettes til, noe som vil kunne vanskeliggjøre den myndighetsutøvelse og selvstendighet som skal tilligge embetet.

En opphevelse av dagens ordning vil medføre at kirkelige organer må overta det ansvaret for tilsetting og oppsigelse som fremdeles ligger i regjering og departement. Hvilke organer dette skal være og hva slags regler som skal gjelde, er spørsmål som innebærer store utfordringer, og som så langt ikke er tilfredsstillende utredet.

Fakultetet kan ikke tilrå endringer av dagens bestemmelser om geistlig tilsettingsmyndighet og arbeidsgiveransvar for en rekke sider av dette problemfeltet er atskillig bedre utredet enn tilfellet er i dag.

1.4 Makt i kirken

1.4.1 Demokrati først, ordninger så

Avvisningen av et prinsipielt skille mellom geistlig og lek har i den protestantiske tradisjon gitt lekfolket en særskilt rolle. Men sterke innenfor–utenfor skiller i den kirkelige tradisjon i Norge har sammen med den allmenne sekularisering ført til at det store flertall av kirkemedlemmer ikke opplever seg som inkludert. Denne utviklingen er med på å forklare hvorfor Den norske kirken i dag har et demokratisk underskudd.

Den eksisterende organisasjonsmodell i kirken åpner for en systematisk maktkonsentrasjon, hvor det tause flertall i demokratiets navn tilsidesettes. Det er avgjørende for fakultetet at det på tillitvekkende vis kan skapes demokratiske strukturer som inkluderer folkekirken i bred forstand. Og det er etter fakultetets syn viktig at det etableres strukturer som innfrir dette, uavhengig av om kongens kirkestyre nedlegges.

1.4.2 Kongens kirkestyre og Kirkemøtet

Menigheten er det viktigste nivå i en luthersk kirke. Lokal makt og myndighet må derfor sikres på en måte som hindrer en maktfordeling mellom regionalt og lokalt nivå, der det lokale nivå fratas mulighet til å bestemme over sin egen virkelighet. NOU 2006:2 foreslår å gi Den norske kirke status som eget rettssubjekt, der statlig myndighet overføres til Kirkemøtet, uten at det er nærmere utredet hvilke konsekvenser dette kan få for et lokalt selvstyre i kirken (jf. det forhold at lokalkirkelig selvstendighet ble juridisk definert i -96). Her er det uten tvil behov for en ytterligere klargjøring før eventuelle endringer vedtas. En stor grad av lokalt selvstyre er viktig for lokalt kirkelig engasjement og lokal deltakelse. Utstrakt lokalt kirkelig selvstyre kan kombineres med ulike løsninger på spørsmålet om tilsettingsmyndighet og arbeidsgiveransvar.

1.4.3 Makt, økonomi og ekskludering

Det er viktig at Den norske kirke, uavhengig av hvordan relasjonen til staten organiseres, sikres en finansieringsordning der kirken fortsatt kan være en landsdekkende åpen og inkluderende folkekirke. Det er viktig at likeverdige tilbud opprettholdes over hele landet og at økonomiske årsaker ikke fører til at mennesker melder seg ut av kirken. – Forutsetningen for at fakultetet kan framheve dette, er selvsagt at alle livs- og trossamfunn på tilsvarende måte tilgodesees økonomisk.

1.5 Kirkeordningen og profesjonsstudiet i teologi

Av de artikler i CA som omhandler tjenesten med ord og sakrament, framgår det at tjenesten skal være ordnet, men ikke hvordan kirkene konkret skal utforme sine ordninger. Dette gjelder både hvem som kan inneha embetet, og hvordan og ved hvem man trer inn i det. Her er det åpent for atskillig variasjon over tid og sted, og mellom forskjellige kirkesamfunn. Enighet om presteembetets ytre organisering er ikke nødvendig for kirkens enhet.

Det var fra starten av karakteristisk for den lutherske kirkefamilies organisering av presteembetet at en stilte omfattende utdanningskrav til dem som skulle ordineres til denne tjenesten. I våre dager, med et generelt stigende utdanningsnivå i samfunnet, er kravene ytterligere skjerpet. Ikke bare må skriftene og tradisjonen studeres og tolkes, til prestens rolle som tolk og formidler hører også en oppdatert forståelse av det moderne samfunnet.

Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo er eldre enn Grunnloven og fikk fra starten av en viktig rolle i den nye statens religionsvesen. Viktigst her er fakultetets funksjon som utdannelseinstitusjon for prester til Den norske kirke og for en rekke teologer som har gått til ulike andre oppgaver i samfunnet. Gjennom sine forskjellige faser har fakultetet stått for en akademisk fundert teologi, ubundet av rådende tenkemåter i kirke og samfunn og ofte med kritisk brodd mot dominerende holdninger. Eksistensen av en slik fri og kritisk teologisk institusjon mener vi er helt avgjørende for en kirke som vil være åpen og inkluderende.

Uansett kirkeordning for øvrig er det derfor viktig for folkekirkens fortsatte åpenhet og romslighet at denne tradisjon videreføres. Presteutdanningen må være fundert i en vitenskapelig og kritisk tenkning, slik som i dag. – Denne argumentasjonsmåten har ellers tilsvarende relevans for utdanning til andre kirkelige tjenester, så som kateket og diakon.

En eventuell oppløsning av statskirken medfører ikke automatisk at utdanningsinstitusjoner for prester ikke lenger kan høre naturlig hjemme ved offentlige universitet. I en rekke land uten statskirke er det således presteutdanning ved statlig finansierte universitet, jf. for eksempel Sverige og Tyskland. På den annen side er det heller ikke slik at en statskirkeordning gjør det nødvendig å ha

presteutdanning ved et universitet. Begrunnelsen for at et statlig universitet har eller ikke har et teologisk fakultet, ligger ikke forholdet mellom stat og kirke.

Vi vil derfor understreke at det uavhengig av kirkeordning er et viktig samfunnsansvar å utdanne mennesker til kritisk teologisk kompetanse generelt og til prestatjeneste og religiøs ledelse spesielt:

- a) Presten spiller en viktig rolle både i stor- og i lokalsamfunnet, det er derfor et viktig samfunnsansvar å ivareta en presteutdanning som sikrer høy faglig standard og en ansvarlig forvaltning av denne rollen.
- b) Teologien holder sammen en fagtradisjon som er viktig for kultur og tenkning. Uten teologi-faget som institusjonell ramme ville de ulike disipliner som nå holdes sammen, falle fra hverandre og bli fordelt på flere, til dels vidt skilte, fagområder, uten en samlende logikk. I tillegg er det fare for at enkelte av dem ville bli sterkt skadelidende. Dette gjelder blant annet store deler av kirkehistorien, et fag som ivaretar og bearbeider viktige deler av vår felles kulturelle arv, både i europeisk og norsk perspektiv.
- c) Teologien er viktig som universitetsfag. På den ene siden representerer teologien viktige røtter for universitetet generelt, på den annen side tematiserer teologien verdier og etikk inn i universitetet. Ved sitt nære forhold til profesjonsutdanningens praksisfelt bidrar teologien her i større grad enn de fleste andre fag til å holde universitetet åpent mot samfunnet utenfor.
- d) Det er viktig å ha et teologisk fakultet ved universitetet siden dette bidrar til å ansvarliggjøre teologien overfor en felles faglighet og dermed setter en offentlig standard for hva teologi er som akademisk disiplin.
- e) Det er i det flerreligiøse og flerkulturelle samfunn et stadig voksende behov for en åpen og kvalifisert religionsdialog, hvilket igjen har sin forutsetning i kvalifisert akademisk utdanning.

På dette grunnlag vil fakultetet argumentere for at samfunnet har behov for å fastholde en teologisk profesjonsutdanning på universitetet *uavhengig* av kirkeordning. Fakultetet kan ikke se at en endring av kirkens relasjon til staten bør få følger for utdanning av teologer eller for teologien som universitetsfag i Norge.

Ved en eventuell avvikling av statskirkeordningen vil det umiddelbart være nødvendig å revurdere bestemmelsen om medlemskap i Den norske kirke for professorer (jf. Kirkeloven (1996) §29), da et slikt krav ikke lenger vil ha hjemmel i lov. Også dette er imidlertid et spørsmål som det er behov for å ta opp uavhengig av

statskirkens framtid, jf. flere dispensasjonssaker i nyere tid. Spørsmålet bør derfor tas opp på en bredere basis med alle de teologiske fakultetene, også de to som etter departementets tolkning ikke er omfattet av bestemmelsen i kirkeloven, med sikte på å etablere en felles ordning.

Det viktigste *kirkelige* styringsredskap overfor utdannelsesvirksomhetene, å fastsette kvalifikasjonskrav for de aktuelle kirkelige stillinger, bør videreføres uendret. De kirkelige utdanningskrav er i dag knyttet til de bestemmelser og ordningene som generelt gjelder høyere utdanning og grader. Så lenge dette fastholdes, er det satt klare skranker for kirkelig styring av utdanningene. Dette gjelder først og fremst omfang, struktur og nivå på utdanningene. Men offentlig godkjenning av utdanninger stiller også institusjonelle krav til utdannelsesinstitusjonene, krav som kirken ikke kan overstyre uten at godkjenningen kommer i fare. Dette inkluderer også kravet til institusjonenes *faglige autonomi*, et krav som gjelder både private og offentlige institusjoner.

Det er avgjort viktig for Den norske kirke at det til kirkelige stillinger fortsatt skal kreves offentlig akkrediterte utdanninger. Ikke bare sikrer det nivå og kvalitet, det vil også medføre at utdanningene anerkjennes som tilsetningsgrunnlag utenfor det kirkelige arbeidsmarked og slik bidra til å forhindre at det kirkelige arbeidsmarkedet blir et lukket marked.

Det praktisk teologiske seminar (PTS) vil på en mer direkte måte enn fakultetet bli berørt av en oppløsning av statskirkeordningen. PTS sorterer i dag direkte under kirkedepartementet. Dersom kongens kirkestyre og kirkedepartementet nedlegges, er det viktig at PTS videreføres med samme selvstendige profil og med en tilsvarende tilknytning til universitetssystemet som i dag. Hvordan dette organisatorisk kan ivaretas, må gjøres til gjenstand for nærmere utredning. Her er det viktig at alle parter som i dag er involvert i PTS's liv, inviteres med. Fakultetet vil imidlertid fremholde at det er avgjørende at den nære relasjon til universitetet og de tette bånd til kirken opprettholdes, samt at økonomien sikres.

Del 2

Staten og Den norske kirke – Spørsmål til høringsinstansene

Navn på høringsinstans: Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo

Type høringsinstans

- ☐ Kommune
- ☐ Menighetsråd/kirkelig fellesråd/bispedømmeråd
- ☐ Prost/biskop
- ☐ Tros- eller livssynssamfunn utenfor Den norske kirke
- ☐ Frivillig organisasjon innenfor Den norske kirke
- ☒ Annen offentlig instans
- ☐ Annen privat instans

1. Hvilke overordnede prinsipper bør ligge til grunn for tros- og livssynspolitikken?

Punktet ble enstemmig vedtatt.

Svar:

Fakultetet har ovenfor pekt på det forhold at utvalget har sett det som utenfor sitt mandat å utrede premisser og innhold i en helhetlig statlig tros- og livssynspolitikk (jf. pkt 1.2.3 ovenfor). Konkret har dette fått den følge at utvalget ikke har gitt høringsinstansene et sakssvarende grunnlag til å svare på departementets spørsmål. Høringsinstansene burde til dette spørsmålet fått forelagt velbegrunnede alternativer.

Fakultetet vil likevel uttale følgende:

Prinsippet om full tros- og livssynsfrihet, som i dag forstås som en universell rettighet og som er nedfelt i internasjonale menneskerettighetstraktater, må ligge til grunn for tros- og livssynspolitikken.

Fakultetet vil understreke viktigheten av at statens tros- og livssynspolitikk må forankres i prinsippet om ikke-diskriminering. Fakultetet vil understreke at dette ikke hindrer særbehandling av tros- og livssyn såfremt særbehandlingen begrunnes på saklig grunnlag (jf. pkt 1.1 ovenfor).

Dagens tros- og livssynspolitikk forener statskirkeordningen med prinsippet om ikke-diskriminering ved hjelp av den kompensasjonsordning som i dag er gjeldende. – Statens støtte til andre tros- og livssyn kan ikke forstås annerledes enn begrunnet i en kompensasjon for støtten til statskirken. Denne type ordning bør videreføres som en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk uavhengig av statskirkens fremtid.

2. Den norske kirke som statskirke:

- ☒ Bør fortsette
- ☐ Bør avvikles
- ☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

Alternativ 1 fikk 8 stemmer. Alternativ 2 fikk 2 stemmer.

Det teologiske fakultet vil på bakgrunn av den ovenfor fremførte argumentasjon fremholde at det er vesentlige grunner som taler for en videreføring av dagens statskirke, inntil videre.

Den norske kirke har i løpet av det 20. århundre gjennomgått en demokratiseringsprosess. Men fortsatt er det et åpenbart demokratisk underskudd når det gjelder deltakelsen rundt de kirkelige valg og underskudd i forståelsen av hva en demokratisk kultur innebærer. Det har ved flere anledninger ført til en polarisering langs linjen sentrum-periferi og fare for sentralisering og maktkonsentrasjon. Fakultetet vil fremholde at det er avgjørende viktig at reelle demokratiske strukturer etableres, strukturer som makter å inkludere folkekirken i bred forstand, før dagens statskirkeordning kan oppheves

Fakultetet vil videre fremholde hvordan Kongens kirkestyre har sikret presteskapets relative selvstendighet, jf. 1.3 ovenfor. Også her er det avgjørende at konkrete planer foreligger om hvordan denne selvstendighet kan ivaretas, før fakultetet vil tilrå en opphevelse av statskirken.

Statskirkeordningen har satt sitt preg på mentaliteten i folket og oppfattes derfor av mange som en sikkerhet for at kirken, tross ulik grad av tilhørighet og religiøs praksis, er deres. Til tross for det paradoksale i dette, har denne ordningen også vært viktig for en modernisering av Den norske kirke, bl.a. når det gjelder likestilling og kvinners og homofilt samlevendes adgang til prestetjenesten.

En viktig virkning av Den norske kirkes organisatoriske forankring i konge og statsmakt er at den har bidratt til å gi folks kirkelige identitet og kirkemedlemskap en betydelig robusthet: Kirken har alltid kunnet bli oppfattet som noe mer eller annet enn det som kom til syne hos en umulig prest eller biskop, som hevet opp over det som til enhver tid måtte være flertallsstandpunkt på et kirkemøte. Vi tror at statskirkeordningen kan være en viktig årsak til denne robusthet, en robusthet som harmonerer med sentrale teologiske anliggender: Kirken er man "med i" uten noen form for fortjenestefulle gjerninger eller aktivitet i ulike typer religiøse aktiviteter. Fakultetet vil fremholde at det er en meget stor utfordring å skulle etablere en tilsvarende medlemskapskultur uavhengig av den rådende kirkeorganisering.

Det teologiske fakultet vil avslutningsvis understreke at spørsmålet om tros- og livssynsfrihet trenger en ytterligere klargjøring. Denne friheten er fundamental i ethvert samfunn, også i det økende flerkulturelle samfunn som Norge er i ferd med å

bli. Men det finnes ikke bare en bestemt måte denne friheten kan bli ivaretatt og forsvart på. I både den kirkelige og den offentlige utredning om stat/kirke er tros- og livssynsfriheten et viktig argument for å avvikle den nåværende statskirkeordning. Men etter fakultetets mening kan en avvikling også bidra til å svekke religionens plass i det offentlige rom i Norge. Det ville i så fall svekke tros- og livssynsfriheten. Dette er grunnen til at vi ønsker en bredere og grundigere utredning av dette viktige temaet. Statskirkeordningen har i Norge muliggjort en utstrakt religionsfrihet og en tilnærmet unik støtte til ulike tros- og livssynssamfunn. Denne støtte har vært å forstå som en *kompensasjon* for statskirkeordningen, og selv om mange parter ønsker å videreføre denne kompensasjon i form av en «aktivt støttende religionspolitikk», er det ingen garantier for at så vil skje om statskirkeordningen bortfaller. Nettopp statskirken har muliggjort og muliggjør fortsatt denne aktivt støttende livssyns- og religionspolitikk. Fakultetet vil derfor fremholde at distinksjonen mellom teori og praksis må tenkes med i debatten om tros- og livssynsfriheten, slik at ikke en teoretisk eller prinsipiell debatt overskygger viktige deler av den praktiske og foreliggende situasjon.

Mindretallets argumentasjon for alternativ 2

Når fakultetet mener at statskirkeordningen bør avvikles, er det avgjørende argument prinsippet om tros- og livssynsfriheten, et prinsipp fakultetet mener må tolkes vidt.

Tolkningen av hvorvidt vår nåværende ordning er problematisk ut fra dette prinsippet, er ikke et rent juridisk spørsmål, men inkluderer en stor fylde av erfaringer, opplevelser og skjønn. Det er heller ikke et spørsmål som kan overlates til majoritetens, i dette tilfelle til statskirkelighetens, vurdering. Her er det avgjørende viktig å lytte til og legge særlig vekt på de erfaringer av diskriminering som i dag gjøres av tros- og livssynsminoriteter, av ikke å tilhøre det privilegerte fellesskap. Selv om minoriteters tolkning i gitte fall skulle være overdreven eller urimelig, og slik sett ikke kan være unndratt kritikk, er det for en kristen kirke problematisk å bli oppfattet som urimelig tilgodesett. Slik vi forstår flere minoriteters tolkning av dagens situasjon, er denne så negativ at evangeliets troverdighet trues av kirkens samliv med staten gjennom statskirkeordningen.

Det er grunn til å peke på at den bærende logikk i statskirkeordningen er en videreføring fra det eneveldige monarki, og i så måte er den siste etterlevning fra enevoldstiden fra 1600-tallet. Kongens kirkestyre i Norge er i utgangspunkt ikke demokratisk fundert, men fundert nettopp i kongen. Dette forhold, og den praksis som i dag er rådende gjennom kirkelig statsråd, gjør at kirkesaker i dag er åpne for en partipolitisk overstyring som det ikke i egentlig mening finnes demokratisk grunnlag for. Dette finner vi prinsipielt uheldig.

En viktig virkning av Den norske kirkes organisatoriske forankring i konge og statsmakt er at den har bidratt til å gi folks kirkelige identitet og kirkemedlemskap en betydelig robusthet: Kirken har alltid kunnet bli oppfattet som noe mer eller annet enn det som kom til syne hos en umulig prest eller biskop, som hevet opp over det som til

enhver tid måtte være flertallsstandpunkt på et kirkemøte. Slik som folk ikke har søkt statsborgerskap i et annet land på grunnlag av Stortingets sammensetning og vedtak, er det få som av beslektete grunner har meldt seg ut av Den norske kirke. Samtidig som denne robusthet antakelig er en frukt av vår statskirkeordning og kongens symbolfunksjon, harmonerer den med sentrale teologiske anliggender, nemlig å løfte kirketilhørigheten opp over den dagsaktuelle og ofte kritikkverdige kirkevirkeligheten. Prinsipielt må det være mulig å etablere en tilsvarende robust medlemskapskultur uavhengig av den rådende kirkeorganisering og på et mer uttalt teologisk grunnlag, en kultur som derfor også vil kunne være tålsom og leve vel under andre ordninger enn den vi nå har. Jo svakere utviklet en slik ordningsuavhengig medlemskultur er, desto større vil faren være for at en avvikling av statskirken vil medføre svekkelse av folkekirken.

Det teologiske fakultet vil på denne bakgrunn framholde at avviklingen av statskirken må skje med varsomhet og omtanke, og at en fram mot den endelige oppløsning må arbeide intensivt med de utfordringer som her er omtalt. – Dette for at avviklingen av statskirken ikke også skal medføre en avvikling av folkekirken. Det er på den ene side viktig å sikre at Den norske kirke fortsatt gis en sentral plass og rolle i det offentlige rom, og det er på den annen side like viktig at kirkelige instanser og aktører ikke ”slipper” folket og offentligheten som om slike størrelser var kirken uvedkommende.

Det gjenstår også betydelige utrednings- og utviklingsoppgaver som bør løses for at en oppløsning av statskirken skal kunne skje smidig og uten store skadevirkninger. Her tenker vi for det første på det mangelfulle ved Den norske kirkes demokratiske struktur og praksis, jf. 1.4 ovenfor. For det andre har vi merket oss at kongens kirkestyre har sikret presteskapets relative selvstendighet, jf. 1.3 ovenfor. Denne relative selvstendigheten, som er teologisk begrunnet, må sikres i en nyordning. På dette punkt er denne og tidligere utredninger om stat og kirke klart utilstrekkelige.

3. I hvilken lov bør Den norske kirke være forankret?

- ☒ Grunnloven
- ☐ Egen kirkelov vedtatt av Stortinget
- ☐ Lov om trossamfunn
- ☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

Alternativ 1 fikk 8 stemmer, alternativ 2 fikk 2 stemmer.

Fakultetet mener det er viktig at Den norske kirke forankes i Grunnloven. Dette vil inntil videre på best vis ivareta folkekirken i Norge.

Samtidig vil fakultetet understreke behovet for en fornyelse og oppdatering av Grunnloven i saker som er relatert til tros- og livssynsfriheten. – Det er grunn til å peke på at en fornyelse av dagens kirkeordning er mulig innenfor statskirkeordningen, at statskirkeordningen ikke er å forstå som fast og statisk.

Fakultetet vil fremholde at det er grunn til å gjøre endringer i dagens lovverk, særlig gjelder dette GL§ 2, 12, 16, 21 og 27. Dernest er det viktig å ordne de lovtekniske forhold som gjelder folkekirken i egen lov og samtidig revidere lov om trdomssamfunn og ymist anna. Dette slik at denne loven kan hjemle livssynssamfunns og religiøse samfunns rettigheter og plikter i norsk offentlighet på en måte som integrerer livssynsmangfoldet som legitim del av norsk offentlighet, og aksentuerer religiøse samfunns ansvar med regnskapsplikt i offentlig debatt og med rettigheter til støtte for sin allmennyttige virksomhet.

Ad § 2 vil fakultetet fremheve det problematiske i relasjon til foreldreretten. Oppdragelsesplikten bør derfor fjernes.

Fakultetet ser også det problematiske i § 12, annet ledd, om kirkemedlemskap for halvparten av statsråd. Samtidig vil fakultetet fremholde at det bør utredes alternative former for kongens kirkestyre. Konkret sikter her fakultetet til muligheten av at kirkelig statsråd kan tenkes sammensatt annerledes, at dette kan utgjøres av de i regjering som til enhver tid er medlemmer av Den norske kirke og at medlemsplikten kun gjelder kirkestatsråden.

Mindretallets argumentasjon for alternativ 2

Den norske kirke bør forankes i en egen kirkelov vedtatt av Stortinget. Nordmenns identitet og tilhørighet er på en særlig måte knyttet til folkekirken – nordmenns liv er fortsatt på avgjørende vis knyttet til Den norske kirke. Dette er uttrykk for kollektive bevissthetsstrukturer som man skal omgås med varsomhet. Dette forhold gjør så Den norske kirke skiller seg ut fra andre trossamfunn, noe som også bør reflekteres i Stortingets myndighet i utformingen av en egen kirkelov.

Videre er det et behov for at Den norske kirke sikres som *folkekirke* gjennom et lovverk vedtatt av Stortinget og ikke overlates til indrekirkelig strid og taktikeri. Dette for å sikre ordninger som bygger ut og ivaretar demokratiet i Den norske kirke.

4. Hvordan bør Den norske kirke finansieres?

- ☐ Gjennom medlemsavgift
- ☐ Medlemsavgift med noe støtte fra det offentlige
- ☐ Støtte fra det offentlige og med noe medlemsavgift
- ☒ Offentlig finansiering uten medlemsavgift
- ☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

Enstemmig vedtatt.

Offentlig finansiering uten medlemsavgift

Fakultetet har ovenfor, jf. 1.4.3, argumentert for viktigheten av at økonomi ikke blir en faktor som kan være med å avgjøre kirkemedlemskap, og er derfor kritisk til enhver tanke om medlemskontingent, uansett hvor liten den måtte være.

Fakultetet kan heller ikke støtte en finansieringsordning basert på betaling for enkelttjenester. Både medlemskontingent og stykkprisbetaling kan føre til at mennesker i nød avvises som følge av økonomi. Konkret tenker vi eksempelvis på tilfelle hvor avdøde ikke var medlem av kirken, men hvor familien kommer til kirken og ønsker en kirkelig begravelse. – I en slik situasjon å gjøre en kirkelig begravelse avhengig av innbetalt giro for medlemskap eller en enkeltstående kirkelig handling er ytterst problematisk. Dette er i dag reelle problemstillinger i Svenska kyrkan. Det som konkret skjer i Sverige i dag i tilsvarende situasjoner, er at prester i overveiende grad foretar kirkelige handlinger uten betaling – hvilket igjen undergraver finansieringen av Svenska kyrkan.

Vårt grunnleggende standpunkt er at enkeltmenneskers eller familiers økonomi ikke må være en faktor som avgjør kirkemedlemskap og kirkelig betjening. For oss vil dette være i strid med helt grunnleggende sider ved vårt kirkesyn.

I dag er den kirkelige økonomi vesentlig en bevilgningsøkonomi. Ved at andre tros- og livssynssamfunn tilgodeses med offentlige midler tilsvarende de som Den norske kirke tildeles, har samfunnet anerkjent verdien av den virksomhet tros- og livssynssamfunn står for, uavhengig av deres tilknytning til staten. Det foreligger derfor allerede en begrunnelse for at den finansielle støtte til Den norske kirke ikke er avhengig av at den forblir statskirke. Fakultetet finner det rimelig at bevilgningene videreføres i om lag samme omfang ved en eventuell avvikling av statskirkeordningen.

Her vil vi allikevel anføre at det bør legges inn mekanismer som gjør økonomien til Den norske kirke (og de andre mottakerne) mest mulig forutsigbar. Det eneste rimelige er tildeling etter en fast sats pr. medlem. Støtte på annet grunnlag enn medlemstall, for eksempel til verneverdige bygninger, bør avgjøres og dimensjoneres for seg. Dette betyr at bevilgningene i praksis følger en logikk som svarer til det finansieringsalternativet som gjerne er omtalt som «livssynsavgift», dvs en «avgift» som alle skatteyttere betaler og som så fordeles på de tros- og livssynssamfunn den enkelte skatteyter er medlem av. Penger fra skatteyttere uten slikt medlemskap kan komme humanitære organisasjoner/virksomheter til gode.

Etter fakultetets mening vil en bevilgningsøkonomi av typen livssynsavgift, i praksis kombinert med enkelte særskilte øremerkete tilskudd og supplert med frivillige gaveinntekter, være den beste måte å organisere den fremtidige kirkelige økonomi på.

5. Hvordan bør valgordningene og demokratiet være dersom statskirkeordningen avvikles?

☐ Valgordningene bør være som i dag

- ☒ Øke bruken av direkte valg til kirkens besluttende organer
☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

Enstemmig vedtatt

Fakultetet mener det er en fordel uansett valg av kirkeordning at bruken av direkte valg øker.

6. Dersom statskirkeordningen avvikles, hva bør i så fall stå i § 2 (eller i en annen paragraf) i Grunnloven i tillegg til prinsippet om religionsfrihet? (Her kan du/dere sette kryss på ett eller flere alternativer)

- ☐ Ingen tillegg
☐ De politiske prinsipper som statsforfatningen bygger på; så som demokrati, rettstaten og menneskerettighetene
☒ Det kristne og humanistiske verdigrunnlaget
☐ Det humanistiske verdigrunnlaget
☐ At Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke
☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

Enstemmig vedtatt